

Калініченко Михайло Михайлович, кандидат філологічних наук, доцент, провідний науковий співробітник Рівненського відділення Львівського НДІСЕ; Львівський НДІСЕ, 79024, м. Львів, вул. Липинського, 54; тел.: 067-451-8542; email: kalina.ua1980@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5275-4715>

Струк Іван Олексійович, завідувач лабораторії дослідження об'єктів інформаційних технологій та інтелектуальної власності Львівського НДІСЕ; Львівський НДІСЕ, 79024, м. Львів, вул. Липинського, 54; тел.: 0322 317 613; email: park.i@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5275-4715>

СПЕЦИФІКА ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРІВ, СТВОРЕНИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЙ 3D ДРУКУ

Анотація. У статті розглянуті й критично проаналізовані, на основі матеріалів закордонних фахівців, деякі можливі аналітичні стратегії та науково-методичні засоби, що можуть бути застосовані українськими фахівцями судової експертизи в процесі дослідження фактів використання та відтворення шляхом переробки творів дизайну внутрішнього простору приміщень (інтер'єрів), а також їхніх елементів, що можуть використовуватися самостійно як об'єкти авторського права власності. Стрімке розповсюдження цих технологій в сучасному глобалізованому світі, а також відсутність належної уваги з боку законодавства до проблеми несанкціонованого використання об'єктів дизайну інтер'єру шляхом відтворення за допомогою тривимірного друку (із використанням вже існуючих креслень, або ж шляхом сканування поверхні твору з метою його подальшої репродукції), спроможне суттєво ускладнити процес дослідження матеріалів справ щодо таких порушень у професійній практиці судових експертів. Провідна роль в процесі доведення фактів порушення авторських прав на ці об'єкти відводиться професіоналам судової експертизи. В цьому контексті відтворення та / або переробка окремих елементів творів дизайну інтер'єрів є, найімовірніше, найбільш розповсюдженою формою порушення авторських прав. У представленому матеріалі оглядово подані деякі з ключових принципів аналізу творів дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права у експертній практиці фахівців судової експертизи зарубіжних фахівців. В процесі оглядового дослідження та критичної оцінки методичних матеріалів закордонних судових експертів можливо виділити та адаптувати випробувані часом і продуктивні аналітичні практики. Разом з тим, їхнє ефективне застосування вітчизняними професіоналами судової експертизи вимагає об'єктивного критичного ставлення, відповідної апробації, застосування ширшого спектру дослідницьких і методичних підходів. Подальші дослідження у цьому напрямку мають бути проведені на рівнях вивчення та систематизації науково-методичних засобів порівняння творів дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права у справах щодо порушень, котрі відбулися внаслідок несанкціонованого відтворення та відтворення шляхом переробки.

Ключові слова: дизайн, інтер'єр, авторське право, судова експертиза.

Kalinichenko Mykhailo Mykhailovych, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the Lviv NDISE; Lviv Research Institute of Forensic Science, Lviv, Lypynskogo str, 54; tel.: 067-451-8542; email: kalina.ua1980@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5275-4715>

Struk Ivan Oleksiyovych, Head of the Laboratory for Research of Information Technologies and Intellectual Property of Lviv NDISE, Research Institute of Forensic Science, Lviv, Lypynskogo str, 54; tel.: 0322 317 613; email: park.i@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5275-4715>

SPECIFICS OF RESEARCH OF INTERIOR DESIGN OBJECTS CREATED USING 3D PRINTING TECHNOLOGIES

Abstract. The present article is an attempt to evaluate and critically analyze, on the base of the materials of foreign experts, some possible analytical strategies and scientific and methodological tools that can be implemented by Ukrainian forensic experts in the process of researching of the facts of use and reproduction of works of interior design, as well as their elements that can be used independently, as objects of copyright. The rapid spread of 3D printing technologies in modern globalized world, as well as the lack of proper legal attention to the problem of unauthorized use of interior design objects used as reproductions of three-dimensional printing (using existing drawings, or by scanning the surface of the work for its further reproduction), can significantly complicate the process of research of case materials concerning such violations in the professional practice of forensic experts. Professionals of forensic science undoubtedly play a leading role in the process of evaluation of the facts of copyright infringement of such objects. In this context, reproduction and / or reworking of individual elements of interior design is probably the most common form of copyright infringement. The presented material provides an overview of some of the key principles of analysis of works of interior design as objects of copyright in the expert practice of foreign forensic experts. In the process of review research and critical evaluation of methodological materials of foreign forensic experts, it is possible to identify and adapt several time-tested and productive analytical practices. At the same time, their effective application by domestic professionals of forensic examination requires an objective critical attitude, appropriate practical testing and application of a wider range of research and methodological approaches. Further research in this direction should be conducted at the levels of study and systematization of scientific and methodological tools for comparing works of interior design as objects of copyright in cases of violations that occurred as a result of unauthorized reproduction and reproduction by processing.

Keywords: design, interior, copyright, forensic examination.

Постановка проблеми. Розглянути в контексті обраної теми даної розвідки, сучасні технології тривимірного (3D) друку є порівняно недорогими, доступними для широкого загалу технічними засобами відтворення різноманітних тривимірних об'єктів, які можуть бути захищені авторськими правами, зокрема як твори дизайну інтер'єрів, або ж їхні оригінальні елементи, що можуть бути використані самостійно [1].

Як наслідок, стрімке розповсюдження цих технологій в сучасному глобалізованому світі, а також відсутність належної уваги з боку законодавства до проблеми несанкціонованого використання об'єктів дизайну інтер'єру шляхом відтворення за допомогою тривимірного друку (із використанням вже існуючих креслень, або ж шляхом сканування поверхні твору з метою його подальшої репродукції), спроможне суттєво ускладнити процес дослідження матеріалів справ щодо таких порушень у професійній практиці судових експертів.

Розробники дизайнів інтер'єрів в процесі свідомої творчості проєктують та уявляють в матеріальній формі неповторні художні образи найрізноманітніших приміщень та їхніх декоративних елементів. Важко назвати це суто технічною працею, адже створені за індивідуальними замовленнями оригінальні дизайни приміщень наділені очевидними мистецькими якістьми. Отже, як вважає більшість закордонних фахівців, самобутній дизайн інтер'єрів — оформлення внутрішнього простору будівель в цілому та його оригінальні складові елементи, із перспективи захисту об'єктів інтелектуальної власності

визнається твором, в той час як розробники таких дизайнів наділені не меншими правами ніж інші митці — художники та скульптори .

Варто зазначити, що найбільш ефективним засобом активного захисту дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права є, поза сумнівом, судові позови із вимогою матеріальної компенсації. В цьому випадку, провідна роль в процесі доведення фактів порушення прав відводиться професіоналам судової експертизи. Необхідно акцентувати, що експертизи таких об'єктів авторського права як дизайн інтер'єрів в нашій країні на даний час належать до числа тих справді рідкісних досліджень, що трапляються далеко не кожен рік. Втім, у переважній більшості випадків експертизи інтер'єрів приміщень є дослідженнями високого рівня складності, їхнє проведення вимагає значних витрат часу на ознайомлення та аналіз численних фотографічних матеріалів, будівельних планів, схем і креслень. Як наслідок, вартість проведення подібних досліджень може компенсувати усі витрати, необхідні для відповідного підготовки науково-методичного інструментарію. Водночас, з огляду на відсутність офіційної методики дослідження дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права, фахівці, які вже зустрічалися із дослідженнями дизайнів внутрішнього простору приміщень як об'єктів авторського права, змушені щоразу витрачати час та зусилля на пошуки тих науково-методичних засобів та фахової довідкової літератури, які потрібні для проведення дослідження. Певна річ, досвід закордонних фахівців в цьому випадку становить чималу практичну цінність.

Окремо необхідно зауважити, що на переконання фахівців Європейського союзу, технології тривимірного друку повинні розглядатися в складному й багатоаспектному контексті, серед основних факторів якого є авторське право, сучасні технології, економіка, захист навколишнього середовища та багато інших чинників. Ці технічні пристрої спроможні не лише помітно збільшити кількість контрафактних, підроблених товарів, завдавши значних збитків власникам творів дизайну, але також можуть призвести до появи численних технологічних вдосконалень, які народжуватимуться в процесі відтворення шляхом творчої переробки (спеціалісти пропонують використовувати термін кастумізація «customization») [2; 3, 164] окремими власниками тривимірних друкувальних засобів, й сприятимуть загальному розвитку індустрії дизайну через появу оновлених версій творів, створених на основі вже існуючих, але вдосконалених, наділених новими естетичними й ергономічними якостями.

Втім, досить важко відповісти на питання, де завершується несанкціоноване використання й починається технічна творчість, що сприяє прогресу науки й економіки. Так само нез'ясованим залишається й питання щодо того, у який спосіб, або ж за допомогою яких науково-методичних засобів професіонали судової експертизи мають аналізувати матеріали справ з метою ідентифікації можливих порушень авторських прав на твори дизайну, відтворені або перероблені за допомогою технологій тривимірного друку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно акцентувати, що на даний час проблематика експертних

досліджень творів дизайну як об'єктів авторського права, відтворених засобами тривимірного друкування, залишається на маргінесах наукових й практичних зацікавлень не лише українських фахівців, але й світового експертного загалу. Разом з тим, на теренах Європейського союзу вже існує декілька науково-методичних публікацій, призначених для юристів та авторів, котрі працюють у галузі дизайну інтер'єрів. Середи них варто виділити розвідки Браяна Райдаута (Brian Rideout) «Printing the Impossible Triangle: The Copyright Implications of Three-Dimensional Printing (2012); Гаріти Дасарі (Haritha Dasari) «Assessing Copyright Protection and Infringement Issues Involved With 3D Printing and Scanning» (2013); Едварда Лі (Edward Lee) «Digital Originality» (2012); Майкла Вейнберга (Michael Weinberg) «What's the Deal with copyright and 3D printing?» (2013); Лукаса Осборна (Lucas Osborn) «Of PhDs, Pirates, and the Public: Three-Dimensional Printing Technology and the Arts» (2014); Дейвіс Дореptі (Davis Doherty) «Downloading infringement: patent law as a roadblock to the 3D printing revolution» (2012) й ряд інших.

Хоча провідною тезою вищеназваних наукових праць є необхідність визнання фактів порушення авторських прав на твори дизайну як об'єкти інтелектуальної власності (звісно, коли мова не йде про суто приватне використання творів шляхом відтворення та / або переробки без очевидної комерційної мети; разом з тим, в останні роки в Європейському союзі правовласники творів дизайну вимагають запровадження додаткових зборів на технічні засоби тривимірного друку щоб хоч якось компенсувати власні по-

тенційні втрати від «приватного» некомерційного копіювання) й надання адекватної правової охорони, фахівці лише приступають до формування адекватного наукового-методичного інструментарію досліджень матеріалів справ щодо таких порушень.

Такими чином, **мета дослідження** полягає у оглядовому вивченні та критичному аналізі існуючих науково-методичних засобів та аналітичних стратегій дослідження, що можуть бути застосовані для вивчення матеріалів справ щодо творів дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права на основі досвіду закордонних експертів за матеріалами висвітлених у спеціалізованих виданнях фахових публікацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Попри значні досягнення у сфері сучасних засобів тривимірного сканування й пристроїв для тривимірного друку, цифрове «копіювання» та відтворення цілого комплексу дизайну певного інтер'єру — оформлення внутрішнього простору будівлі із усіма її оригінальними складовими елементами, що можуть використовуватися самостійно, все ще залишається практично нездійсненим технічним завданням для більшості виробників й користувачів. Втім, відтворення та / або переробка окремих елементів творів дизайну інтер'єрів є цілком можливою формою порушення авторських прав.

Вельми цікавою й ефективною в цьому контексті видається методика визначення (з метою адекватної правової кваліфікації частин твору дизайну в якості самостійних об'єктів авторського права) такої специфічної якості тривимірних об'єктів дизайну як «достатній рівень творчого уви-

разнення» (кожен виокремлений та відтворений складовий елементи дизайну здатен оприявнити достатній рівень оригінальності та засвідчити своїми зовнішніми атрибутами, що його створення вимагало помітних творчих зусиль з боку автора).

Другорядні елементи, так би мовити складові частини «другого плану», позбавлені виразних ознак творчої індивідуальності, не вважаються «достатньо розробленими» (у творчому аспекті) для висновків щодо можливості їхнього правового захисту за межами твору-джерела. Формування кінцевих висновків згідно даної методики залежить також від результатів аналітичного дослідження експертів, котрі мають з'ясувати, чи може досліджуваний елемент дизайну інтер'єру сприяти візуальній ідентифікації твору в цілому, а також чи є він істотною складовою частиною, котра, навіть у випадку самостійного використання, окремо від загального твору дизайну, незмінно асоціюється із конкретним твором дизайну.

Для прикладу, певні вироби, відтворені на тривимірному принтері, у свідомості широких верств споживачів незмінно викликають стійкі психологічні асоціації (семантичний контекст) із їхнім «джерелом» — твором дизайну інтер'єру, частиною якого вони були від початку. З огляду на популярність цього твору дизайну, будь-які вироби, міцно пов'язані з ним у свідомості пересічних покупців, матимуть величезну комерційну цінність та користуватимуться незмінним попитом.

Ще наприкінці 1940-х років дана методика була успішно застосована для захисту різноманітних об'єктів

авторського права, й згодом отримала назву «тест на достатній рівень творчого вираження» (The distinctive delineation test), котрий увійшов до арсеналу експертних досліджень у справах захисту об'єктів інтелектуальної власності [4, 125]. У наш час подібними методичними засобами послуговуються професіонали судової експертизи у багатьох англійських країнах світу. Їхня ефективність підтверджена багаторічною практикою.

Іншою ефективною аналітичною методикою дослідження відтворених та / або перероблених елементів творів дизайну інтер'єрів, яка ще не отримала офіційного визнання у царині експертних студій дизайну інтер'єрів серед експертів Європейського союзу, проте вже неодноразово була випробувана в минулому в інших сферах досліджень об'єктів авторського права, є тест із назвою «ідентифікація складових, що втілюють сутнісні ознаки твору» [5, 327]. Згідно настанов цієї методики, в процесі вивчення матеріалів справи експерти встановлюють, чи твір-джерело зазнає непоправних якісних втрат, якщо вилучити з його цілісної візуальної структури досліджуваний об'єкт (відтворений засобами тривимірного друку), котрий може бути визнано таким, що відповідає умовам правової охорони. Самі ці складові частини інтер'єру є провідними засобами художнього вираження, саме через них автор дизайну демонструє оригінальну форму й доносить до споживачів та внутрішній зміст свого творіння. Отже, за їхньої відсутності твір втрачає значну частину своєї оригінальності.

Варто наголосити на тому, що у дослідницькій практиці закордонних

судових експертів використовуються обидва вищезгадані «тести». Фінальні висновки дослідження залежать, головним чином, від позитивної відповіді на питання щодо відповідності досліджуваних об'єктів авторського права вимогами лише одного з цих «тестів», хоча найчастіше судді вимагають надати їм обґрунтовані висновки на основі використання обох аналітичних методик. З одного боку, подібний аналітичний підхід дозволяє адекватно та всебічно дослідити усі аспекти матеріалів справи. Втім, як неодноразово наголошували фахівці-теоретики судової експертизи, такі підходи є радше взаємовиключними, ніж такими, що можуть продуктивно доповнювати один-одного.

Неважко припустити, що складний комплекс дизайну інтер'єру містить кілька сотень найрізноманітніших складових елементів. Чимало з них мають достатньо індивідуалізовані візуальні атрибути, але, разом з тим, вони цілком очевидно належать до числа «другорядних». Отже, вони достатньо оригінальні, їхнє створення вимагало творчих зусиль — саме тому вони підлягають правовій охороні як самостійні об'єкти авторського права. Втім, їхнє штучне вилучення (в процесі аналізу) із візуальної структури дизайну інтер'єру навряд чи може істотно вплинути на його художню цілісність. Вони є досить оригінальними, можливо навіть дещо впізнаваними, але не мають помітної ваги для інтер'єру в цілому. До того ж, окремі елементи дизайну інтер'єру належать до традиційних видів дизайну, які неодноразово з'являлися у творах інших розробників інтер'єрів впродовж в минулому.

Таким чином, в процесі оглядово-го дослідження та критичної оцінки методичних матеріалів закордонних судових експертів можливо виділити та адаптувати випробувані часом і продуктивні аналітичні практики. Разом з тим, їхнє ефективне застосування вітчизняними професіоналами судової експертизи вимагає об'єктивного критичного ставлення, відповідної апробації, застосування ширшого спектру дослідницьких і методичних підходів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У представленому матеріалі були оглядово подані деякі з ключових принципів аналізу творів дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права у експертній практиці закордонних фахівців судової експертизи. Подальші дослідження у цьому напрямку мають бути проведені на рівнях вивчення та систематизації науково-методичних засобів порівняння творів дизайну інтер'єрів як об'єктів авторського права у справах щодо порушень, котрі відбулися внаслідок несанкціонованого відтворення та відтворення шляхом переробки. Також вважаємо за доцільне поєднувати аналітичний інструментарій з інших сфер судової експертизи із тими напрацюваннями, котрі існують у сфері досліджень сумірних за мистецькою сутністю об'єктів (із урахуванням сутнісних відмінностей), як то образотворче мистецтво та література.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Scapolo, F., Churchill, P., Castillo, H. C. G., Viaud, V. (2015) In relation to the challenges and opportunities presented by 3D printing in the EU region. Opinion of the European Economic and Social Committee on Living tomorrow. 3D printing – a tool

to empower the European economy. CCMi Additive manufacturing / #131, 258.

2. Legal review on industrial design protection in Europe Under the contract with the Directorate General Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs (2016). (MARKT2014/083/D) Ref. Ares 2582936-03/06/2016. Retrieved from: <http://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol57/iss1/4>

3. Rideout B., Printing the Impossible Triangle: The Copyright Implications of Three-Dimensional Printing (2012). J. Bus. Entrepreneurship & L. 161. P. 163–64.

4. Kaplan B. (1967) An Unhurried View of Copyright. New York: Legal Publishers – 254 p.

5. Said. Z. K. (2013) Fixing Copyright in Characters. New York: Barnes and Noble.

REFERENCES

1. Scapolo, F., Churchill, P., Castillo, H. C. G., Viaud, V. (2015) In relation to the challenges and opportunities presented by 3D printing in the EU region. Opinion of the European Economic and Social Committee on Living tomorrow. 3D printing – a tool to empower the European economy. CCMi Additive manufacturing / #131, 258.

2. Legal review on industrial design protection in Europe Under the contract with the Directorate General Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs (2016). (MARKT2014/083/D) Ref. Ares 2582936-03/06/2016. Retrieved from: <http://ir.lawnet.fordham.edu/flr/vol57/iss1/4>

3. Rideout B., Printing the Impossible Triangle: The Copyright Implications of Three-Dimensional Printing (2012). J. Bus. Entrepreneurship & L. 161. P. 163–64.

4. Kaplan B. (1967) An Unhurried View of Copyright. New York: Legal Publishers – 254 p.

5. Said. Z. K. (2013) Fixing Copyright in Characters. New York: Barnes and Noble.